

Els onze anys dels premis Inmortal Ciudad de Gerona

Durant els últims anys del franquisme, l'Ajuntament de Girona va organitzar uns premis literaris marcats pels interessos polítics i les indecisions lingüístiques

>> Capçalera i notícia a Los Sitios, l'11 de juny de 1977.

CRDI

El premi de novel·la Inmortal Ciudad de Gerona (1967-1977) es concedia cada any la nit del 31 d'octubre, en plenes Fires de Sant Narcís. La primera edició va ser només en castellà. El segon i el tercer any es van convocar dos premis: un de títols en català i l'altre en castellà. A partir del quart any, només hi havia un sol premi i les obres es podien presentar indistintament en qualsevol de les dues llengües. Més tard, es van afegir a la convocatòria les modalitats de periodisme i d'investigació històrica. Però tot plegat va durar ben poc. La mala organització inicial i una posició lingüística poc clara van anar desgastant els premis, que no van passar mai de l'onzena edició.

MARTÍ CORTADELLAS > TEXT

Un escriptor català –en llengua castellana, per cert– va anar a l'Ajuntament de Girona i va proposar de convocar un premi de novel·la. L'alcalde –afiliat a la Falange de feia temps, això potser no calia dir-ho– tot just acabava de prendre possessió del càrrec i, com que estava molt enfeinat, va donar carta lliure a l'escriptor en castellà d'ori-

gen català per tal que decidís les bases del premi. «Com que anàvem molt despistats en això dels premis i no teníem tampoc gaire temps per dedicar-nos-hi, va dir que ens ho resoldria tot, i ell va adaptar les bases d'un premi dels que es concedien a Barcelona», va explicar posteriorment en una entrevista qui aleshores era regidor de Cultura d'aquell Ajuntament.

Finalment, quan es van convocar els premis, se'n van excloure expressament totes aquelles obres que estaven escrites en llengua catalana. Interessava projectar el nom de la ciutat «*hacia un radio superior*», va dir l'alcalde, que

Interessava projectar el nom de la ciutat «hacia un radio superior», va dir l'alcalde

>> *Entrega de premis del concurs literari Inmortal Girona, a l'Ajuntament de Girona. 23/11/1968.*

es deia Josep Bonet. Era l'any 1967, és clar, i l'escriptor, que es deia Josep Maria Gironella, no es devia pas voler complicar gaire la vida permetent la participació de títols que no estaven escrits en la llengua del règim, que, dit sigui de passada, també era la seva (la de les seves obres, vull dir). Els de l'Ajuntament –ja hem dit abans que anaven molt despistats– després deien que ni tan sols hi havien pensat. «La veritat és que no vam caure en la qüestió de l'idioma fins que la cosa ja s'havia complicat amb la convocatòria del Bertrana».

En efecte, la cosa es va complicar. Bona part de la societat gironina es va indignar i les pàgines de la premsa local en van deixar constància. «En aquella primera edició, van fer una mica el ridícul –m'explica Enric Mirambell, el cronista oficial de la ciutat–. Van donar a conèixer els membres del jurat abans d'haver-los consultat si estaven interessats a formar-ne part. Alguns es van enfadar i van dir que no en volien saber res».

És el cas, per exemple, de Jaume Minstral, escriptor i pedagog gironí,

que va renunciar a involucrar-se en tot aquell entramat politicocultural perquè no li ho havien consultat abans. L'editor i llibreter Joaquim Pla Cargol, en canvi, va delegar el seu vot a l'escriptor Guillem Díaz-Plaja tot al·legant problemes de salut. Vés a saber.

La primera edició i les seves conseqüències

Fos com fos, aquella primera edició es va celebrar i s'hi van presentar dinou novel·les. «Deu són mediocres; quatre, acceptables, i cinc, dignes d'arribar a la final», afirmava Gironella en

Van donar a conèixer els membres del jurat abans d'haver-los consultat si estaven interessats a formar-ne part. Alguns es van enfadar i van dir que no en volien saber res

una entrevista que el diari *Los Sitios* va publicar només quatre dies abans del lliurament dels premis.

Tot i haver-hi unes quantes novel·les escrites per gironins, les cent mil pessetes del premi d'aquella primera edició van anar a parar a *Cuando las cruces no se alzan al cielo*, una novel·la escrita per Félix Martínez Orejón –madrileny– i inspirada en *Manhattan Transfer*, de John Dos Passos, per la manera que té de presentar els fets a través de les vides paral·leles de diversos personatges. El teló de fons, com no podia ser d'una altra manera, eren els anys convulsos de la Segona República i de la Guerra Civil.

Com dèiem, però, aquella primera edició va portar cua. El fet que només hi poguessin concórrer obres escrites en castellà va generar crítiques abans i tot de la nit del lliurament de premis. El juliol d'aquell mateix any, per exemple, la revista *Destino* havia publicat un article en què lamentava el fet que escriptors com Ruyra o Bertrana, que tant havien estimat Girona, mai no s'haurien pogut presentar als premis. En aquest sentit,

AJUNTAMENT DE GERONA. CDDI [MARÇI SANS PRATS]

>> *Imatges del lliurament del premi literari Inmortal Gerona. Girona. 28/11/1970.*

doncs, es va demanar a l'Ajuntament que canviés les bases i que també admetés obres en català. Però aquella petició, com tantes d'altres al llarg de la història, tampoc no va ser escoltada.

Dos premis durant dues edicions

I quan el poder no s'escolta la veu de la gent, més tard o més d'hora les coses s'acaben torçant. Un grup de gironins, justificadament molestos, es va organitzar de manera ràpida però eficaç i va impulsar a la mateixa ciutat un altre premi de novel·la –el Bertrana–, en català i substancialment més ben dotat que no pas el municipal: cent cinquanta mil pessetes. Els diners havien estat recollits per subscripció popular. Alguns finals, quan les persones hi creuen de veritat, no es poden evitar.

«Si en la seva primera edició els premis Inmortal Ciudad de Gerona s'haguessin convocat en català o en les dues llengües, avui el Bertrana no existiria. N'estic convençut», assegura Josep-Víctor Gay, que durant aquells anys era el redactor en cap de *Los Sitios*.

Molt probablement, aquell va ser el gran error de l'Ajuntament: convocar només els premis en llengua caste-

llana. I quan hi van voler posar remei, potser ja era massa tard. Durant les dues següents edicions, es van donar dos premis, de cent mil pessetes cadascun: un per a la millor novel·la en català i l'altre per a la millor novel·la en castellà. Les dues primeres guanyadores en llengua catalana van ser *La vida i la mort*, de Joaquim Segura, i *Les forces del mal*, de Núria Mínguez. En una comparativa entre els dos premis, però, la victòria del Bertrana era incontestable: el 1968, en la seva primera edició, vint-i-set exemplars rebuts per només divuit de l'Inmortal Ciudad de Gerona.

En qualsevol cas, la festa de lliurament de premis –no hem d'oblidar que qui pagava era l'Ajuntament– cada ve-

La revista *Destino* havia publicat un article en què lamentava el fet que escriptors com Ruyra o Bertrana, que tant havien estimat Girona, mai no s'haurien pogut presentar als premis

gada tenia més convidats. L'any 1969, per exemple, *Presència* va publicar un article on assegurava que el sopar i el ball, celebrats al Teatre Municipal, havien estat més concorreguts que mai. En paraules textuales del setmanari, «el gran nombre d'homes amb esmòquing es confonia democràticament amb la legió de cambriers concentrats per tal de servir el sopar».

L'any 1970 no hi va haver cap festa i els premis van acabar essent, qui ho havia de dir, només un guardó literari. Dues setmanes abans havia plogut a bots i barrals i, és clar, després de la gran quantitat de danys materials, no quedava bé que ningú es vestís d'etiqueta. L'any següent, el 1971, es va donar l'únic accèssit de la història dels premis. Era l'últim any a l'alcaldia de Josep Bonet, pare creador del certamen, i com que els del jurat no es posaven d'acord sobre quina havia de ser l'obra guanyadora, els va fer arribar cent cinquanta mil pessetes més, que, sumades a les dues-centes que ja estaven previstes per a aquella edició, van fer la magnífica quantitat de tres-centes cinquanta mil pessetes.

AJUNTAMENT DE GIRONA. CROU [MARCIS SANS PRATS]

AJUNTAMENT DE GIRONA. CROU [MARCIS SANS PRATS]

CROU

>> A la dreta, pàgina 7 de la Presència del 15 de juny de 1968 on es pot veure una imatge del sopar del primer premi Bertrana al teatre municipal de Girona l'any 1968.

Els premis de periodisme i investigació històrica

Tres anys més tard, el 1974, es van convocar dos premis més: el d'investigació històrica, dotat amb setanta mil pessetes, i el de periodisme, amb vint mil. «Els premis de periodisme i d'investigació històrica gairebé sempre són els germans pobres. Tothom pensa que és molt més complicat de fer una novel·la que no pas un estudi històric o un reportatge periodístic», m'explica Gay, que l'any 1975 va guanyar l'únic premi de periodisme dels quatre que es van convocar. En les altres tres edicions, el premi va ser declarat desert.

«L'única condició per participar era que el treball tractés sobre alguna qüestió de la ciutat». El seu article, «Girona endins», tractava aspectes com ara les diferències entre els escuts que hi ha a diversos espais públics –el del pati de l'Ajuntament o el de l'escorxador, per exemple– o el mal estat de les plaques sepulcral del cementiri jueu, que es trobaven en contacte amb l'aire lliure.

L'any 1976, Ramon Alberch va guanyar el premi Julián de Chía d'investigació històrica amb la seva tesi doctoral, que tractava sobre els orígens de la

Girona contemporània. «Vaig presentar el treball amb un pseudònim perquè la qüestió lingüística encara m'espantava una mica». Un parell d'anys abans, el 1974, havia guanyat el mateix premi Lluís Maria de Puig, que havia presentat un estudi sobre la Girona francesa. «No els devia fer gaire gràcia, als de l'ajuntament franquista o pseudofranquista, que guanyéssim en Lluís i jo».

Però les coses ja estaven començant a canviar. Aquell tribunal, per exemple, estava format per persones com Pere de Palol, Margarida Tintó o Joaquim Nadal, que es trobaven a les antípodes dels ideals de l'ajuntament franquista. «Tenir aquella gent al tribunal ja era un gest d'intentar donar obertura als premis», m'explica Alberch. Un gest, malgrat tot, que potser va arribar un pèl tard. L'any 1978, amb

La victòria del Bertrana era incontestable: el 1968, en la seva primera edició, vint-i-set exemplars rebuts per només divuit de l'Inmortal Ciudad de Gerona

les primeres eleccions municipals lliures a l'horitzó, els premis Inmortal Ciudad de Gerona no es van convocar. I quina explicació es va donar? «La veritat és que, als del tribunal, no ens van dir res de res. No es van tornar a convocar i ja està», em comenta l'excalde Joaquim Nadal. Eren dies moguts, suposo. Aquell vint de novembre quedava lluny, i alguns reductes franquistes començaven a no tenir sentit. Alguns altres, en canvi, sembla que no l'acabaran de perdre mai del tot.

Martí Cortadellas és professor.